

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “ความรู้และความสนใจของชาวนาเกี่ยวกับการผลิตของระบบ Good Agricultural Practice (GAP)” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการผลิตข้าว และศึกษาความรู้และความสนใจของชาวนาต่อการผลิตของระบบ GAP

ผู้ศึกษาได้เลือกทำการศึกษาจากกลุ่มประชากรภาคเกษตรที่ทำนา หมู่ 6 ตำบลเจดีย์หลวง อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย จำนวนทั้งหมด 66 ครัวเรือน โดยผู้ศึกษาใช้การสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ค่าสถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ผู้ศึกษาได้แบ่งการนำเสนอผลการศึกษาเป็นส่วน ๆ ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของชาวนา

ข้อมูลส่วนบุคคลของชาวนา หมู่ 6 ตำบลเจดีย์หลวง อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 68.2 มากกว่าเพศหญิง ร้อยละ 31.8 ช่วงอายุตัวอย่างที่ศึกษาร้อยละ 33.3 มีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี และ 41-50 ปี มากที่สุด ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 72.7 ระดับการศึกษาอยู่ที่ระดับประถมศึกษามากที่สุด ร้อยละ 45.5 สมาชิกในครัวเรือนมากที่สุด 4 คน ร้อยละ 37.9 แรงงานที่ใช้ในการทำนาในครัวเรือนส่วนใหญ่มียุ่ จำนวน 2 คน ร้อยละ 57.6 แรงงานที่ช่วยในการทำนาส่วนใหญ่เป็นแรงงานชาย ร้อยละ 80.3 ประสบการณ์ในการทำนามีมากกว่า 20 ปีขึ้นไป ร้อยละ 37.9 พื้นที่เพาะปลูกทำนายน้อยกว่า 5 ไร่ ร้อยละ 54.5 รายได้ในการทำนามีรายได้น้อยกว่า 20,000 บาท ร้อยละ 36.4 ต้นทุนการผลิตข้าวต่อ 1 ฤดูกาล ชาวนาจ่ายค่าปุ๋ยและค่าแรงงานในการทำนามากที่สุด 40,000 บาท ใช้แหล่งเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์และของตนเอง ร้อยละ 33.3 ส่วนใหญ่ศึกษาวิธีการทำนาจากพ่อแม่ ร้อยละ 69.7 ฝึกอบรมหรือศึกษาดูงานจากหมู่บ้านและชุมชนอื่น ร้อยละ 47.0 จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ชาวนาหมู่ 6 ตำบลเจดีย์หลวง อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย เป็นประชาชนกลุ่มหนึ่งที่ขาดองค์ความรู้ด้านการศึกษาที่ลึก และการทำนาเป็นอาชีพแรกในสังคมอดีตที่สืบทอดต่อกันมา ส่วนใหญ่จึงศึกษาการทำนาจาก พ่อแม่

และอาชีพการทำนาเป็นอาชีพที่หลักในครอบครัว และแรงงานที่ทำนาเป็นแรงงานชายเพราะต้องอาศัยความแข็งแรง และสภาพดินฟ้าอากาศ มีรายได้น้อยแต่ต้นทุนการผลิตข้าวต่อ 1 ฤดูกาลสูงมาก และมีหนี้สินมาก

2. ขั้นตอนกระบวนการผลิตข้าว

กระบวนการผลิตข้าวหรือวิธีการปลูกข้าวของชาวนาชาวนาหมู่ 6 ตำบลเจดีย์หลวง อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย จะทำนาปีละ 2 ครั้ง คือ การทำนาปี และนาปรัง เพราะมีแหล่งน้ำธรรมชาติแม่น้ำแม่สรวยไหลผ่าน การทำนาของกลุ่มตัวอย่างประชากร หมู่ 6 ตำบลเจดีย์หลวง อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย มีความคล้ายคลึงกันมาก เพราะสภาพของดินฟ้าอากาศ อุณหภูมิ และสังคมของท้องถิ่นนั้น ๆ ไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งการทำนามีหลักสำคัญ ๆ มีการเตรียมดินอยู่ 2 ขั้นตอน การไถตะ การไถแปร แรงงานคน ใช้รถไถนาเดินตามหรือควายกับคันไถ การเพาะปลูก นำเมล็ดพันธุ์ข้าวไปหว่านในแปลงเพาะกล้า แล้วถอนต้นกล้าไปปลูกในที่นาที่เตรียมไว้ วิธีการนี้เรียกว่า ปักดำนา การดูแลรักษาต้นข้าว ชาวนาปราบวัชพืชในแปลงนา โดยใช้แรงงานคนถอนหญ้า ใช้สารเคมีฆ่าวัชพืช การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ใช้สารเคมีปราบแมลงชนิดน้ำและชนิดผง เครื่องมือที่ใช้ ครอบงันน้ำใส่ปุ๋ยและเครื่องพ่นยาฮอร์โมนสะพวยหลัง การเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวประมาณ 4-5 เดือน จะใช้แรงงานคนเกี่ยว มัดข้าวที่แห้งโดยใช้เชือกตอกมัดเป็นพ่อน ตีเพื่อแยกเมล็ดและฟาง ขนย้ายเมล็ดข้าว ต้องเก็บข้าวใส่กระสอบหรือชะลอมขึ้นรถอู่ไถ่นหรือรถกระบะไปยุ้งฉางหรือโรงสี เป็นการเสร็จสิ้นกระบวนการปลูกข้าว

3. ความรู้ของชาวนาเกี่ยวกับการผลิตตามระบบ GAP ของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กลุ่มตัวอย่างทดสอบวัดความรู้การผลิตของระบบ GAP ของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร้อยละ 90.9 ตอบโจทย์ข้อที่ 2 เรื่องระบบการจัดการคุณภาพ : การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) เป็นของหน่วยงานใดถูกต้องมากที่สุด ร้อยละ 86.4 ตอบโจทย์ข้อที่ 9 เรื่องหลักการเก็บเกี่ยวผลผลิตของระบบ GAP ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนรวมความรู้การผลิตตามระบบ GAP ทั้งหมด 10 คะแนน ร้อยละ 51.5 คน คะแนนปานกลาง 4-6 คะแนน

4. ความสนใจของชาวนาเกี่ยวกับการผลิตตามระบบ GAP ของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กลุ่มตัวอย่างมีความสนใจการผลิตตามระบบ GAP ของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ส่วนใหญ่ร้อยละ 95.5 มีความสนใจเรื่องสถานที่เก็บรักษาผลผลิต หลังการเก็บเกี่ยว ต้องสะอาด มีอากาศถ่ายเทได้ดี ร้อยละ 92.4 มีความสนใจเรื่องการป้องกันการปนเปื้อนจากวัตถุแปลกปลอม วัตถุอันตรายและสัตว์พาหะนำโรคหลังการเก็บเกี่ยว

5. การปฏิบัติของชาวนาเกี่ยวกับการผลิตตามระบบ GAP ของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กลุ่มตัวอย่างมีความประสงค์ปฏิบัติการผลิตตามระบบ GAP ของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อมีความรู้และความสนใจการผลิตของระบบ GAP กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีการปฏิบัติในเรื่อง ร้อยละ 93.9 ปฏิบัติก่อนใช้สารเคมีควรอ่านฉลากก่อนการใช้สารเคมี และในขณะที่ฉีดพ่นสารเคมีควรสวมเครื่องป้องกันตัวเอง

6. การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ของชาวนาเกี่ยวกับการผลิตตามระบบ GAP ของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความรู้เกี่ยวกับการผลิตตามระบบ GAP พบว่า โดยภาพรวมความรู้ของชาวนาต่อการผลิตของระบบ GAP ของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เกือบทุกด้านแตกต่างกัน ยกเว้นพื้นที่เพาะปลูก

7. การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสนใจของชาวนาเกี่ยวกับการผลิตตามระบบ GAP ของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศกับความสนใจการผลิตตามระบบ GAP พบว่า เพศชายมีความสนใจการใช้สารเคมีให้สอดคล้องกับรายการสารเคมีที่ประเทศคู่ค้า อนุญาตให้ใช้ สนใจการบันทึกข้อมูลการสำรวจและการป้องกันกำจัดศัตรูพืช สนใจการบันทึกข้อมูลการจัดการเพื่อให้ได้ผลิตผลคุณภาพที่ดี ส่วนเพศหญิงมีความสนใจการผลิตตามระบบ

GAP ไม่ใช้วัตถุอันตรายที่ระบุในทะเบียนวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ห้ามใช้ สนใจการสำรวจ และป้องกันกำจัดเมื่อสำรวจพบความเสียหายของผลผลิต สนใจการคัดแยกผลิตผลหากมีการพบ ศัตรูพืชติดอยู่ สนใจอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บเกี่ยว ภาชนะบรรจุ และวิธีการเก็บเกี่ยวต้องสะอาด ไม่ ก่อให้เกิดอันตรายต่อคุณภาพของผลผลิตและปนเปื้อนสิ่งอันตรายที่มีผลต่อความปลอดภัยในการ บริโภค สนใจสถานที่เก็บรักษาผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว ต้องสะอาด มีอากาศถ่ายเทได้ดี สนใจ การป้องกันการปนเปื้อนจากวัตถุแปลกปลอม วัตถุอันตรายและสัตว์พาหะนำโรคหลังการเก็บ เกี่ยว สนใจกระบวนการผลิตของระบบการจัดการคุณภาพ : การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ พืช (GAP) กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอายุกับความสนใจการผลิตตามระบบ GAP พบว่า อายุน้อยกว่า 40 ปี สนใจการปลูกข้าวและปฏิบัติตามทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สนใจการใช้สารเคมีของกระบวนการ ผลิตตามคำแนะนำหรือตามฉลากที่ขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สนใจไม่ใช้วัตถุอันตรายที่ระบุในทะเบียนวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ห้ามใช้ สนใจการบันทึก ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร สนใจการบันทึกข้อมูลการสำรวจและการ ป้องกันกำจัดศัตรูพืช สนใจการบันทึกข้อมูลการจัดการเพื่อให้ได้ผลิตผลคุณภาพที่ดี สนใจ ผลิตผลที่เก็บเกี่ยวแล้ว ต้องไม่มีศัตรูพืชติดอยู่ในผลผลิต

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสถานภาพสมรสกับความสนใจการผลิต ตามระบบ GAP พบว่า สถานภาพโสด สนใจการใช้สารเคมีของกระบวนการผลิตตามคำแนะนำ หรือตามฉลากที่ขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ไม่ใช้วัตถุ อันตรายที่ระบุในทะเบียนวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ห้ามใช้ ผลิตผลที่เก็บเกี่ยวแล้ว ต้องไม่มี ศัตรูพืชติดอยู่ในผลผลิต อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บเกี่ยว ภาชนะบรรจุ และวิธีการเก็บเกี่ยวต้อง สะอาด ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อคุณภาพของผลผลิตและปนเปื้อนสิ่งอันตรายที่มีผลต่อความ ปลอดภัยในการบริโภค สถานที่เก็บรักษาผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว ต้องสะอาด มีอากาศถ่ายเท ได้ดี กระบวนการผลิตของระบบการจัดการคุณภาพ : การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ส่วนสถานภาพสมรส สนใจการใช้ สารเคมีให้สอดคล้องกับรายการสารเคมีที่ประเทศคู่ค้าอนุญาตให้ใช้ การบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรการบันทึกข้อมูลการสำรวจและการป้องกันกำจัดศัตรูพืช การคัด แยกผลิตผล หากมีการพบศัตรูพืชติดอยู่

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษากับความสนใจการผลิตตามระบบ GAP พบว่า ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี สนใจการปลูกข้าวและปฏิบัติตามทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ การใช้สารเคมีของกระบวนการผลิตตามคำแนะนำหรือตามฉลากที่ขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ไม่ใช้วัตถุอันตรายที่ระบุในทะเบียนวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ห้ามใช้ การบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร การบันทึกข้อมูลการสำรวจ และการป้องกันกำจัดศัตรูพืช การบันทึกข้อมูลการจัดการเพื่อให้ได้ผลิตผลคุณภาพที่ดี การสำรวจและป้องกันกำจัดเมื่อสำรวจพบความเสียหายของผลผลิต ผลิตผลที่เก็บเกี่ยวแล้ว ต้องไม่มีศัตรูพืชติดอยู่ในผลผลิต การคัดแยกผลิตผล หากมีการพบศัตรูพืชติดอยู่ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บเกี่ยว ภาชนะบรรจุ และวิธีการเก็บเกี่ยวต้องสะอาด ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อคุณภาพของผลผลิต และปนเปื้อนสิ่งอันตรายที่มีผลต่อความปลอดภัยในการบริโภค สถานที่เก็บรักษาผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว ต้องสะอาด มีอากาศถ่ายเทได้ดี กระบวนการผลิตของระบบการจัดการคุณภาพ : การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างรายได้กับความสนใจตามระบบ GAP พบว่า รายได้ต่ำกว่า 20,000 บาท สนใจการใช้สารเคมีให้สอดคล้องกับรายการสารเคมีที่ประเทศผู้ค้าอนุญาตให้ใช้ ไม่ใช้วัตถุอันตรายที่ระบุในทะเบียนวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ห้ามใช้ การคัดแยกผลิตผล หากมีการพบศัตรูพืชติดอยู่ การป้องกันการปนเปื้อนจากวัตถุแปลกปลอม วัตถุอันตรายและสัตว์พาหะนำโรคหลังการเก็บเกี่ยว ส่วนรายได้สูงกว่า 20,000 บาท สนใจการใช้สารเคมีของกระบวนการผลิตตามคำแนะนำหรือตามฉลากที่ขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผลิตผลที่เก็บเกี่ยวแล้ว ต้องไม่มีศัตรูพืชติดอยู่ในผลผลิต สถานที่เก็บรักษาผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว ต้องสะอาด มีอากาศถ่ายเทได้ดี

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างประสบการณ์กับความสนใจตามระบบ GAP พบว่า ประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 10 ปี สนใจการบันทึกข้อมูลการสำรวจและการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ผลิตผลที่เก็บเกี่ยวแล้ว ต้องไม่มีศัตรูพืชติดอยู่ในผลผลิต กระบวนการผลิตของระบบการจัดการคุณภาพ : การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ส่วนประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี สนใจการคัดแยกผลิตผล หากมีการพบศัตรูพืชติดอยู่ การป้องกันการปนเปื้อนจากวัตถุแปลกปลอม วัตถุอันตรายและสัตว์พาหะนำโรคหลังการเก็บเกี่ยว

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างพื้นที่เพาะปลูกกับความสนใจตามระบบ GAP พบว่า พื้นที่เพาะปลูกน้อยกว่า 5 ไร่ สนใจการใช้สารเคมีให้สอดคล้องกับรายการสารเคมีที่ประเทศคู่ค้าอนุญาตให้ใช้ การบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร การคัดแยกผลผลิต หากมีการพบศัตรูพืชติดอยู่ ส่วนพื้นที่เพาะปลูกมากกว่า 5 ไร่ สนใจการปลูกข้าวและปฏิบัติตามทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ การสำรวจและป้องกันกำจัดเมื่อสำรวจพบความเสียหายของผลผลิต อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บเกี่ยว ภาชนะบรรจุ และวิธีการเก็บเกี่ยวต้องสะอาด ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อคุณภาพของผลผลิตและปนเปื้อนสิ่งอันตรายที่มีผลต่อความปลอดภัยในการบริโภค สนใจสถานที่เก็บรักษาผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยวต้องสะอาดมีอากาศถ่ายเทได้ดี

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง “ความรู้และความสนใจของชาวนาเกี่ยวกับการผลิตตามระบบ Good Agricultural Practice (GAP)” ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

กำหนดโครงสร้าง

1. รัฐควรเน้นให้ความรู้ชาวนา เพื่อให้มีส่วนร่วมกับระบบ GAP มากขึ้น และพัฒนาให้มุ่งสู่ความยั่งยืน
2. รัฐควรสนับสนุนงบประมาณหรือการจัดตั้งกองทุนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระบบ GAP
3. รัฐต้องพัฒนาแหล่งดินและแหล่งน้ำตามสภาพพื้นที่ของแต่ละภูมิภาค แต่ละท้องถิ่น
4. รัฐควรร่วมมือ สนับสนุน และช่วยเหลืออุปกรณ์ด้านการเกษตรให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบ GAP
5. รัฐควรจัดวิทยากรให้ความรู้แก่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรระดับตำบล และฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายหรืออาสาในการทำหน้าที่ให้คำปรึกษาให้มีความรู้เรื่องระบบ GAP
6. รัฐต้องสนับสนุน ช่วยเหลือผลผลิตที่เกษตรกรเข้าร่วมโครงการระบบ GAP และเปิดกว้างเพื่อให้เกษตรกรได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นร่วม
7. จัดหาเจ้าหน้าที่และผู้เชี่ยวชาญให้เพียงพอในการลงสำรวจพื้นที่สำหรับเกษตรกรที่สนใจจะทำระบบ GAP และดูแลอย่างใกล้ชิด

8. เจ้าหน้าที่ควรแนะนำความรู้เรื่อง ระบบ GAP และเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องให้แก่เกษตรกร

9. เจ้าหน้าที่ควรจัดทำแผนปฏิบัติการภาคสนามในการให้คำปรึกษาด้านการบันทึกข้อมูล และข้อกำหนดต่าง ๆ ในระบบการจัดการคุณภาพ : การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชแก่เกษตรกร

ระดับเกษตรกร

1. เกษตรกรควรรักษาอาชีพทำนาและนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนา
2. เกษตรกรชาวนาควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่รัฐส่งเสริมให้มากขึ้น
3. เกษตรกรควรใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ หรือสิ่งอื่น ๆ เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ อยู่บนฐานของความเคารพและพอเพียง
4. เกษตรกรควรมีการจดบันทึกขั้นตอนการทำนา ข้อมูลการใช้สารเคมีแต่ละช่วงการเจริญเติบโต เพื่อพัฒนาและปรับปรุงให้ผลผลิตมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น
5. เกษตรกรควรสังเกตความผิดปกติแต่ละช่วงการเจริญเติบโตของต้นข้าว และจดบันทึกปัญหาและจุดวิกฤต เพื่อป้องกันความสูญเสียคุณภาพของผลผลิต และนำการจดบันทึกมาปรับปรุงการปลูกข้าวฤดูกาลต่อไป
6. เกษตรกรควรศึกษาการเก็บ รักษา สารเคมีและวัตถุอันตรายเพื่อให้ปลอดภัยต่อตนเองและสิ่งแวดล้อม